

N:o 164.

Af Herr O. B. Olsson: Angående meddelande af vissa föreskrifter med afseende å jords utarrenderande å landet.

Under sednare åren och isynnerhet det sistförflutna har inom den provins, jag tillhör, en folkrörelse egt rum, hvartill knappast ett motstycke lærer kunna uppsökas under sednare århundradens Svenska historia. De hofveriskyldige jordbrukarne inom Skåne hafva på olika orter i massa rest sig till motstånd emot sina patroner under vägran att fullgöra sina kontraherade skyldigheter. Frihetsropet har spridit sig som en löpeld från ett gods till ett annat och på alla ställen framträdt i enahanda gestalt.

Orsaken till en sådan rörelse har för en flyktig uppfattning synts ligga endast i uppviglande bondadvokaters förespeglingar, att eganderätten till hemmanen är böndernas och icke patronernas. Jag vill hvarken bifalla eller bestrida denna uppfattnings riktighet, likasom jag icke tilltror mig fälla något omdöme om anspråken på eganderätten, hvilka kunna vara i ett fall befogade, i ett annat icke. Men jag vågar på fullt allvar bestrida, att dessa uppviglingar skulle vara enda eller djupaste orsakerna till det utbrutna missnöjet, de äro endast gnistan, som åstadkommer antändningen, när bränmaterialiet redan är tillhanda. Vore det icke så, så skulle missnöjet uppblossat vid alla herregårdar, der hofveri förefinnes; men der det rättmätiga missnöjet icke förefanns, der åstadkommo uppviglingarne ingen verkan, fastän de försöktes.

Det redan förhandenvarande missnöjet måste således i grunden antagas vara orsaken till utbrottet, fastän detta framträdt i en annan form, och orsaken till missnöjet måste sökas i den godtycklighet, hvarmed hofveribonden behandlats. Denna uppenbar sig 1:o i den osäkerhet, hvarunder hofveribonden brukar sin jord, då på månet stäle han alls icke har något kontrakt utan sitter endast på nåder, på andra ställen har kontrakt endast utfärdadt af en inspektor eller förvaltare, än är antagen på ett eller två eller fem år, än på obestämd tid med förbehållen uppsägningsrätt från patronens sida, således alltid i ovisshet, alltid beroende af godtycke. Dels företer sig denna godtycklighet 2:o i formen för ar-

rendeskyldigheternas fullgörande. Dessa äro visst oftast bestämda hufvudsakligen i spannmål eller penningar eller båda delarne, men så derutöfver i dagsverken, dagskörslor, långäckor, spånad, bärplockning, m. m., m. m., ofta af så otaliga slag och så mångartad beskaffenhet, att bonden derigenom hålles i ett beroende, som närmar sig slafveriet; ty utom alla uppräknade prestationer är han på somliga gods skyldig att göra allt hvad som befallas och lyda nästan hvem som befäller.

Det är klart att en sådan persons ställning är i hög grad beroende af den humanitet, som besjälur alla hans förmän: patron, inspektor, bokhållare, skogvaktare, ladufogde, gårdsdräng och hvad de alla kallas, som anse sig berättigade att befalla, anklaga och trakassera hofveribonden och hans folk. Det är också klart att all sjelfständighet, sjelfverksamhet och humanistisk lyftning skall hos en sådan individ qväfvas och hans lifsomsorger småningom inskränkas till äta, hvila och lyda.

Detta är det föräldrade hofveriets alldeles naturliga verkningar; och det är också temligen naturligt att de steg, som efter uppvaknandet af denna dåsigheit tagas, icke alltid äro klokt beräknade, isynnerhet om man dervid låter leda sig af uppviglare.

Att detta onda fordrar botemedel, lærer af ingen kunna bestridas; men hvilka och hurudana dessa botemedel skola vara, torde icke blifva lätt att uppgifva, då både eganderätten och aftalsfriheten måste respekteras. Jag tror dock vara samhällets oafvisliga pligt att genom lagstiftning söka skydda alla sina medlemmar och att, der föräldrade vanor envist söka bibehålla sig till samhällets skada, kraftigt gripa in till deras skydd, som ej kunna skydda sig sjelfva, äfven om detta skulle ske genom ett intrång på den enskildes sjelfbestänningsrätt.

Det är efter denna uppfattning af samhällets rätt jag, för att också i min ringa mån bidra till den viktiga frågans lösning, vågar härmed föreslå:

att en förordning måtte utfärdas af innehåll

1:o att kontrakter, som utgifvas till landtbonde eller torpare å så kallad hofverijord, ej må ställas på mindre än 20 års tid;

2:o att arrendeafgifterna för hemmanet eller torpet böra i kontraktet noga bestämmas, ehvad de skola utgå i penningar, spannmål eller arbete och intet dervid lemnas åt kontraktsgifvarens godtycke;

3:o att kontraktsinnehafvaren må vara fullt tryggad i besittningen under den bestämda tiden, så vida han fullgör sina åtagna skyldigheter.

Af en sådan lagstiftning är jag fullt förvissad att både jordegaren, arrendatorn och samhället skola skörda rik välsignelse, derigenom att jorden blir bättre brukad, det så kallade hofverifolket får en verklig moralisk och sedlig lyftning och förhållandet emellan befallande och lydande får en helt annan prägel, då de ömse-sidiga rättigheterna och skyldigheterna blifva lagligen bestämda.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 27 Januari 1869.

O. B. Olsson.